

THE METAPHOR OF PYRAMID IN THE CASE OF KELSEN

Celin Herța
PhD., University of Craiova

Abstract : Kelsen pyramid produces a metaphor to represent the hierarchy of sources of law, that the right resources are organized, according to him, in the form of a pyramid any rule of law must satisfy the rule that it is higher, thus forming a hierarchy organized. They are after Kelsen relationships validity; According ratios lower in the hierarchy imply that the rule can not be content to contradict higher standard content.

Keywords: law, metaphor, pyramid, linguistic knowledge, according relations

De ce metaforă?

Figură de stil fiind, adică procedeu stilistic prin care se modifică înțelesul propriu al unui cuvânt sau se asociază cuvintele în așa fel încât înțelesurile lor capătă un spor de expresivitate¹, metafora constă într-o comparație subînțeleasă, prin substituirea cuvântului - obiect de comparație cu cuvântul imagine². Prin urmare, metafora având o funcție artistică nuanțată și complexă, de sensibilizare a ideii și a lumii obiective reflectate, ea transferă sensul de la abstract la concret, și invers de la concret la abstract, constituind una din căile de formare a sensurilor, de îmbogățire permanentă a limbajului³, în general, și a celui juridic în special.

În acest sens, de exemplu despre cunoașterea lingvistică se spune, că este o cunoaștere metaforică, o cunoaștere prin imagini, care se orientează atât de des în aceeași direcție încât ne face să ne gândim la o anumită unitate universală a imaginației umane, pe toată întinderea pământului, dincolo de diferențele lingvistice, etnice sau culturale. Adică suntem în prezența unor încercări de a clarifica realitatea, nu pe baza unor categorii ale rațiunii, ci prin imagini și în prezența unor analogii stabilite nu dintr-un punct de vedere strict formal, între cuvinte, ci poetic, între „viziuni” care trebuie să fi apărut într-un anumit moment, în imaginația creatoare a cuiva aflat într-o oarecare „stare de grație”. Rezultă că metafora nu este doar o simplă transpunere verbală, o „comparație prescurtată”, ci ea este expresia unitară, spontană și imediată a unei viziuni, a unei intuiții poetice, care poate implica o identificare momentană a unor obiecte diferite (*cap – dovleac*) sau o hiperbolizare a unui aspect particular al obiectului (ex. *medved'* „cel care mănâncă miere” - ursul, în limbile slave) și chiar o identificare între contrarii, „absurdă” din punct de vedere logic, dar cu efecte vădit ironice, în anumite situații, cum ar fi cazul lui *negru-blondsau* cazul când un gras este numit *slab* etc.⁴.

¹ Mic dicționar enciclopedic 1972.

² Idem.

³ E. Coșeriu, *Creația metaforică în limbaj*, DACOROMANIA, serie nouă, V–VI, 2000–2001, Cluj-Napoca, p. 11-33. Multiplele definiții propuse pentru a circumscrie limbajul – „limbajul este un instrument de comunicare”, „limbajul este un sistem de semne”, ... „limbajul este o activitate a spiritului”, „limbajul este o creație perpetuă” –, care, în loc de a-l defini în mod integral, se limitează fiecare la descrierea lui sub un anumit aspect, evidențiind unul dintre atributele sale, în realitate nu sunt antitetice și ireconciliabile, ci complementare și interdependente. http://www.dacoromania.institut-puscariu.ro/articole/2000-2001_1.pdf

⁴ E. Coșeriu, *Creația metaforică în limbaj*, DACOROMANIA, serie nouă, V–VI, 2000–2001, Cluj-Napoca, p. 20. Pentru detalii a se vedea: Z. Kövecses, *Metaphor in Culture: Universality and Variation*, Cambridge University Press, 2005; P. Cadiot, *La métaphore, ou l'entrelacs des motifs et des thèmes*, Semen [En ligne] 15/2002, mis en ligne le 29 avril 2007. <http://semen.revues.org/2374>; N.Charbonnel, G.Kleiber, (eds), *La métaphore entre philosophie et rhétorique*, Paris : Presses Universitaires de France, 1999 ; G.Lakoff, M. Johnson, *Metaphors We Live By*, Chicago University Press, 1980;

Cele mai sus scrise sunt de regăsit în mai toate dicționarele recente, astfel că ne vom întâlni cu definiții de felul următor: metafora este figură de stil⁵ care rezultă dintr-o comparație subînțeleasă prin substituirea cuvântului obiect de comparație cu cuvântul-imagie⁶; figură de stil care constă în a da unui cuvânt o semnificație nouă, printr-o comparație subînțeleasă⁷; figură de stil care constă în a atribui unui cuvânt un înțeles nou pe baza unei comparații subînțelese⁸. Două definiții din dicționare mai vechi, mai apropiate de etimologia greacă⁹ a cuvântului, ne par mai sugestive: figură de retorică prin care se transportă o vorbă de la sensul propriu la cel figurat: ex. *leu* pentru *viteaz*, în *floarea vieții*¹⁰; o comparațiune prescurtată, figura prin care se transportă o vorbă din înțelesul propriu în cel figurat, ca: lumina *învățăturii*, floarea *etății*¹¹.

Le Robert definește metafora ca fiind un „procedeu de limbaj care constă în întrebuițarea unui termen concret într-un context abstract prin substituire analogică, fără a exista un element care să introducă formal o comparație”¹²; sau, și mai bine, drept „o deplasare de sens prin similaritate între semnificații a două elemente percepute ca având cel puțin o trăsătură semantică comună”¹³. Pentru *Ricoeur* metafora este o „eroare calculată, căci ea constă în asimilarea unor lucruri care nu merg împreună; mai precis, prin intermediul acestei erori calculate, metafora dezvăluie o relație de semnificație care nu fusese percepută până atunci, între termeni care erau împiedicați să comunice între ei de către clasificările anterioare”¹⁴. Explicația este aceea că limbajul evoluează în permanență iar încărcătura metaforică a cuvintelor se pierde cu timpul în așa măsură că ele nu mai sunt percepute ca metafore¹⁵. Iar limbajul evoluează deoarece chiar cuvintele se schimbă continuu, nu numai din punct de vedere fonetic, ci și din punct de vedere semantic, un cuvânt nu este niciodată același; am spune mai curând că un cuvânt, considerat în două momente succesive ale continuității folosirii sale, nu este „ni tout à fait un autre, ni tout à fait le même”¹⁶.

Metafora este folosită atât în limbajul cotidian, cât și în discursul științific, din nevoia de a desemna fenomene mai puțin obișnuite: *găuri negre*, *efect tunel*, *groapă de potențial* etc., așa că greu mai poți face distincție între „știința care descoperă” și „arta care inventează”¹⁷. Și

G.Lakoff, M.Johnson, *Les métaphores dans la vie quotidienne* (Traduction de M. de Fornel en collaboration avec J.-J. Lecercle), Paris : Minuit, 1985; G.Lakoff, M.Johnson, *Philosophy In the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge To Western Thought*, New York, 1999: Basic Books; G.Lakoff, M.Turner, *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*, Chicago University Press, 1989; A.Ortony, (ed), *Metaphor and Thought*, Cambridge University Press, 1979; M.Reddy, *The Conduit Metaphor – A Case of Frame Conflicts*, Ortony (ed), 1979.

⁵ B.Axelle, E. Marpeau, *Figures de styles*, Poche, 2011.

http://www.edunet.tn/francais/vocabulaire/cours/fig_style.htm

⁶ *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită) 2009.

⁷ *Noul dicționar explicativ al limbii române* 2002.

⁸ *Dicționar de neologisme* 1986.

⁹ Grecii erau mari creatori de metafore, ei vedeau într-o plantă o „barbă de ied” (*τραγοπόγων*, lat. *barba hirci*), în altele, o „limbă de bou” (*βουγλώσσο*, lat. *Lingua bovis*), o „coadă de cal” (*ππουρις*, lat. *cauda caballi*); asociau mușcata cu „cocorul” (*κεράνιον* „cocor”), piciorul-cocoșului cu „broasca” (*βατράχιον* <*βάτραχος*) etc. E. Coșeriu, *Creația metaforică în limbaj*, DACOROMANIA, serie nouă, V–VI, 2000–2001, Cluj-Napoca, p. 30.

¹⁰ Metafora (din greacă: *metapherin*), L.Șăinean, *Dicționar universal al limbii române*, ed. VI, Ed.Scrisul românesc SA, 1929.

¹¹ A.Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939.

¹² <https://www.lerobert.com/>; <https://www.lerobert.com/dictionnaires/francais/langue>

¹³ H.Chuquet, M.Paillard, *Approche linguistique des problèmes de traduction*, Paris, Ophrys, 1987, p. 213 ; D.Dănișor, *The metaphors of Law*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.8/20016, p.923.

¹⁴ P.Ricoeur, *Anthologie*, Points-Essais, Paris, Editions du Seuil, 2007, p. 117, citat de D.Dănișor, *The metaphors of Law*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.8/20016, p.923. Același autor, Paul Ricoeur, în *Metafora vie*, afirmă că enunțul metaforic recrează realitatea prin ficțiune, organizând astfel lumea noastră și aducând un spor de sens prin punerea în scenă a unui „adevăr metaforic”; „...metafora poartă informație pentru că ea «redescrive» realitatea”. P.Ricoeur, *Metafora vie*, Editura Univers, București, 1984, citat de I.Druță, *Metafora terminologică*, Revista Limba Română, Nr.5-6, anul XVIII, 2008, <http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=450>.

¹⁵ D.Dănișor, *op.cit.*, p.924.

¹⁶ E.Coșeriu, *Creația metaforică în limbaj*, DACOROMANIA, serie nouă, V–VI, 2000–2001, Cluj-Napoca, p. 33.

¹⁷ D.Rovența-Frumușani, *Semiotica discursului științific*, Editura Științifică, București.1995, p. 67. A se vedea și: D.Rovența-Frumușani, *Introducere în teoria argumentării*, București, Editura Universității, 1994; D.Rovența-Frumușani, *Argumentarea*

evenimentele istorice importante, îndeosebi războaiele, își lasă amprenta asupra limbajului; Războiul Rece a generat o serie de termeni deveniți celebri prin simbolistica lor metaforică: *Cortina de Fier*, *Zidul Berlinului*, *amenințarea roșie*¹⁸. Prin urmare, metafora terminologică este o componentă importantă a comunicării specializate, fapt contestat vreme îndelungată; ea are ca menire să funcționeze numai într-un discurs de specialitate și într-un mediu social circumscris¹⁹.

În domeniul științific, metafora reprezintă o cheie lingvistică a conceptualizării cognitive, motiv pentru care, de exemplu, metaforele care condimentează limbajul dreptului sunt percepute de specialiștii sau profanii dreptului nu ca metafore, ci drept cuvinte tehnice. În drept, metafora este utilizată²⁰ pentru „a face complexul simplu, prin apelarea la bunul simț atunci când se gândește structura chestiunii respective²¹ sau pentru „creșterea accesibilității unui concept foarte abstract prin referire la un ceva structural comun și concret ce ține de experiența sau asemănările inerente celor două²². Prin intermediul metaforei, imaginea creată constituie traducerea concretă a respectivei abstracții juridice, prin solicitarea bunului simț și permiterea structurării gândirii.

De ce piramidă?

Piramida este, căci dicționarele ne-o spun: un corp geometric în care o față, numită bază, este un poligon oarecare, iar celelalte (numite fețe laterale) sunt triunghiuri având toate un vârf comun, numit vârful piramidei²³; poliedrul cu baza poligonală și fețele triunghiulare, care se unesc într-un vârf comun²⁴. Ca și metafora dreptului²⁵ - în majoritatea limbilor noțiunea de justiție este legată de cea de rectitudine: linia dreaptă este privită ca simbol al binelui -, ce provine din limbajul matematicii, și metafora piramidei vine din domeniul geometriei.

Faptul paradoxal în cazul metaforei este că nici în subiectele cele mai simple nu ne putem dispensa de ea, deoarece ea ne deschide orizonturi infinite. Luată în sine, piramida este o figură geometrică maiestuoasă, de o eleganță studiată, aptă să trezească în mentalul colectiv imagini cu semnificații culturale, dacă ne gândim o clipă la fabuloasele piramide egiptene, expresii strălucite ale geniului umanității²⁶.

– *modele și strategii*, Editura All, București, 2000; M.Soskice, J.Harris, «Metaphor in Science», in *From a Metaphorical Point of View – A Multidisciplinary Approach to the Cognitive Content of Metaphor*, Editura Radman, Berlin – N.Y.: W de Gruyter, 1995.

¹⁸ A.Stoichițoiu-Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică. Influențe. Creativitate*, București, Editura All, 2001; D.V. Topală, *Limbajul războaielor*, S.Pitiriciu, *Elemente de jargon: conflictul din Irak*, http://www.presamil.ro/SMM/2005/1/14_Studii.htm

¹⁹ I.Oliveira, *Spécificité de la langue de spécialité à partir de la métaphore*, in Actes de GLAT (Groupe de Linguistique Appliquée des Télécoms) «Langues spécialisées et besoins spécifiques: théorie et pratique», Paris, 2002, 35-46, citat de I.Druță, *Metafora terminologică*, Revista Limba Română, Nr.5-6, anul XVIII, 2008, <http://www.limbaromana.md/index.php?go=articol&n=450>; <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A20625/pdf>

²⁰ B.Berger, *Trial by Metaphor: Rhetoric, Innovation, and the Juridical Text*, Court Review, The Journal of the American Judges Association, University of Nebraska, 2002, citat de D.Dănișor, *The metaphors of Law*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.8/20016, p.923.

²¹ P.Loughlan, *Pirates, Parasites, Reapers, Sowers, Fruits, Foxes... The Metaphors of Intellectual Property*, Sydney Law Review, Vol. 28, 2006, p. 225, citat de D.Dănișor, *The metaphors of Law*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.8/20016, p.924.

²² G.Cornu, *Linguistique juridique*, Paris, Montchrestien, 2000, citat de D.Dănișor, *op.cit.* p.923.

²³ *Mic dicționar enciclopedic*, 1972.

²⁴ *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.

²⁵ Cuvântul *drept* vine din latinul *directum*, participiul trecut al verbului *dirigo* ce semnifică „a pune în linie dreaptă; în sens figurat, *directum* înseamnă „care este conform legilor. *Dictionnaire des sciences philosophiques*, tome II, dir. M. Ad. Frank, Hachette, Paris, 1845. A se vedea: D.Dănișor, *The metaphors of Law*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.8/20016, p.924.

²⁶ T.Pracsiu, *Metafora piramidei și sensul descentralizării*

<http://www.tribunainvatamantului.ro/metafora-piramidei-si-sensul-descentralizarii>

Kelsen produce o metaforă generativă pentru a reprezenta ierarhia surselor dreptului²⁷, adică sursele dreptului se organizează, după el, sub forma unei piramide: orice regulă de drept trebuie să respecte norma care-i este superioară, formând astfel o ierarhie organizată²⁸. După cum știm, întrebarea centrală a științei dreptului, la Hans Kelsen, este bine cunoscută, anume care este valabilitatea unei norme legale, în ce condiții poate avea o semnificație obiectivă o propunere care se pretinde a reprezenta un standard legal?²⁹ Piramidă sau *construcție în trepte a ordinii de drept*³⁰, două tipuri de raporturi - raporturile de validitate și raporturile de conformitate - constituie sistemul ierarhiei normelor juridice: primul tip de raport presupune că "o normă este valabilă fiindcă și în măsura în care a fost produsă într-un mod determinat de o altă normă"; astfel că "ordinea de drept nu este un sistem de norme de drept aflate pe același plan, egale, ci o construcție în trepte din mai multe straturi. Unitatea sa este asigurată de interdependența care reiese din aceea că valabilitatea unei norme, produsă conform unei alte norme, se bazează pe această din urmă normă, a cărei producere este determinată la rândul ei de altă normă; un regres care se sfârșește în cele din urmă în norma de bază presupusă. Norma de bază ipotetică, în acest sens, este deci urmare a motivului de valabilitate suprem, pe care se bazează unitatea acestei interdependențe de producere"³¹. Celălalt tip de raport între norme, cel de conformitate, presupune că norma inferioară în ierarhie nu poate avea un conținut care să contrazică conținutul normei superioare. Prin intermediul acestor două tipuri de raport care structurează relațiile între norme, dreptul își reglează propria producere³².

Din această construcție în trepte a ordinii juridice rezultă două idei de căpătâi: prima este că motivul suprem de validitate a ordinii juridice îl reprezintă Constituția și, prin urmare, toate normele sistemului trebuie să fie conforme cu ea sau, altfel spus, că ea se bucură de o supremație formală dublată de o supremație materială; a doua idee: "Constituția scrisă are caracterul unor norme de drept obligatorii în mod obiectiv"³³.

Această supremație a Constituției pare a se clătina astăzi când dreptul Uniunii Europene precum și dreptul ce rezultă din Convenția drepturilor omului sunt parte decisivă în dreptul statelor membre. Încă de la începutul activității sale, Curtea de Justiție a Comunităților Europene (CEJ), astăzi Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), a declarat principiului supremației-întâietății dreptului comunitar, în cauzele soluționate: de exemplu, *Costa c. Enel* în 1964 și *Van Gend & Loos* în 1963. Această poziție nu s-a schimbat până acum și Curtea a afirmat chiar ea: în 1976, în cauza *Simmenthal Spa* în care a susținut că un stat nu ar putea justifica neimplementarea unei directive prin incompatibilitatea acesteia cu prevederile constituționale³⁴.

În fapt, în cauza *Van Gend & Loos*, se precizează: „Comunitatea constituie o *nouă ordine juridică de drept internațional*, în favoarea căreia statele și-au limitat drepturile suverane,

²⁷ H.Kelsen, *Théorie Pure du Droit*, trad. Ch. EISENMANN, Dalloz, Paris, 1962.

²⁸ *Les fictions du droit Kelsen, lecteur de Vaihinger* Présentation et traduction par Ch. Bouriau, ENS ÉDITIONS 2013, http://catalogue-editions.ens-lyon.fr/resources/titles/29021100885770/extras/Bouriau13_extrait.pdf

²⁹ J. Kunz, *The „Vienna School” and International Law*, N.Y.U. L. Q. Rev. 1933-1934, p. 370 și urm.; K. Wilk, *Law and State as Pure Ideas: Critical Notes on the Basic Concepts of Kelsen's Legal Philosophy*, *Ethics* 51 (1941), p. 158 și urm.; A. Gewirth, *The Quest for Specificity in Jurisprudence*, *Ethics* 69 (1957), p. 155 și urm., citați de T.Avrigeanu, *O teorie pură a dreptului penal? Thomas Hobbes, Hans Kelsen și Vintilă Dongoroz*, pag. 96. <http://www.rsd.ro/Art-4-1-2-2008.pdf>

³⁰ H.Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Editura Humanitas București, 2000, p. 303; D.C.Dănișor, *Modele de justiție constituțională: de la divergență la o relativă convergență*, *Revista de științe juridice*, Craiova, nr. 3-4 (33), 2005, p.122.

³¹ H.Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Editura Humanitas București, 2000, p. 272; S. Paulson, *Four Phases in Hans Kelsen's Legal Theory?*, *OJLS* 18 (1998), p. 153 și urm.; N.Bobbio, D.Zol, *Hans Kelsen, the Theory of Law and the International Legal System: A Talk*, <http://ejil.org/pdfs/9/2/1495.pdf>; W.Ebstein, *The pure theory of Law*, University of Wisconsin Press, Madison, 1945.

³² H.Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Editura Humanitas București, 2000, p. 274; D.C.Dănișor, *Modele de justiție constituțională: de la divergență la o relativă convergență*, *Revista de științe juridice*, Craiova, nr. 3-4 (33), 2005, p.122.

³³ H.Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Editura Humanitas București, 2000, p. 273.

³⁴ Hotărârea Curții din 15 decembrie 1976 *Simmenthal S.p.A. împotriva Ministerului de Finanțe italian*, Cauza 35/76. N.Rousseau, *La Constitution est-elle toujours au sommet de la hiérarchie des normes ?* <https://chevaliersdesgrandsarrets.com/2012/04/18/constitution-sommet-hierarchie-normes/>

chiar dacă într-un număr limitat de domenii, și ale cărei subiecte sunt nu numai statele membre, ci și resortisanții acestora”³⁵. Iar în cauza Costa c. ENEL, Curtea adaugă: „Spre deosebire de tratatele internaționale obișnuite, *Tratatul CEE a instituit o ordine juridică proprie, integrată în sistemul juridic al statelor membre în momentul intrării în vigoare a tratatului și care este obligatorie pentru instanțele acestora; că, într-adevăr, prin instituirea unei Comunități cu o durată nelimitată, dotată cu instituții proprii, cu personalitate, cu capacitate juridică, cu capacitate de reprezentare internațională și, în special, cu puteri reale derivate din limitarea competenței sau din transferul atribuțiilor statelor către Comunitate, acestea din urmă au limitat, chiar dacă în domenii restrânse, drepturile lor suverane și au creat astfel un corp de drept aplicabil resortisanților lor și lor însele*”³⁶.

În concluzie, considerăm că metafora piramidei poate fi utilizată pentru stabilirea oricărei ierarhii care să aibă formă piramidală cu baza în jos și vârful în sus: piramida răspunderilor care stabilește ierarhia răspunderilor în cadrul unei organizații; piramida judiciară care stabilește ierarhia jurisdicțiilor; vânzarea piramidală utilizată în dreptul consumului etc. Prin această imagine metaforică, este sugerată ierarhizarea și unitatea ordinii juridice sub autoritatea unei norme fundamentale: este vorba de procesul de abilitare prin care o normă superioară abilitază un organ să edicteze o normă care abilitază un organ să edicteze... și de procesul de concretizare prin care o normă enunță în termeni abstracți o obligație căreia o normă inferioară (ce trebuie să i se conformeze) îi dă un conținut mai concret... Chiar dacă această imagine a piramidei este în contradicție cu realitatea empirică ce a devenit din ce în ce mai complexă, nu putem nega forța evocatoare a imaginii³⁷.

BIBLIOGRAPHY

- Axelle B., Marpeau E., *Figures de style*, Poche, 2011;
- Cadiot P., *La métaphore, ou l'entrelacs des motifs et des thèmes*, Semen [En ligne] 15/2002, mis en ligne le 29 avril 2007;
- Charbonnel N., Kleiber G., (eds), *La métaphore entre philosophie et rhétorique*, Paris : Presses Universitaires de France, 1999;
- Chuquet H., Paillard M., *Approche linguistique des problèmes de traduction*, Paris, Ophrys, 1987;
- Coșeriu E., *Creația metaforică în limbaj*, DACOROMANIA, serie nouă, V–VI, 2000–2001, Cluj-Napoca;
- Dănișor D., *The metaphors of Law*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.8/20016;
- Dănișor D., *The Translation of Metaphors Within the Study of Law*, Anuarul Institutului de cercetări socio-umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor”, nr. XVII/2016;
- Dănișor D., Istrătoaie O., *The Terminological Metaphor in the Field of Cardiology*, Journal of Humanities, Culture and Social Sciences, Vol. 2, No. 2, 2016;
- Dănișor D.C., *Modele de justiție constituțională: de la divergență la o relativă convergență*, Revista de științe juridice, Craiova, nr. 3-4 (33), 2005;
- Druță I., *Metafora terminologică*, Revista Limba Română, Nr.5-6, anul XVIII, 2008;
- Kelsen H., *Doctrina pură a dreptului*, Editura Humanitas București, 2000;
- Kövecses Z., *Metaphor in Culture: Universality and Variation*, Cambridge University Press, 2005;
- Lakoff G., Johnson M., *Metaphors We Live By*, Chicago University Press, 1980;

³⁵Hotărârea Curții din 5 februarie 19631, în cauza 26/62, van Gend & Loos.

³⁶ Hotărârea Curții din 15 iulie 19641, în cauza 6/64, Costa c. ENEL. A se vedea: A.I.Dușcă, *Dreptul Uniunii Europene privind afacerile*, Editura Universul Juridic, București, 2016, p.36 și urm.

³⁷ D. Dănișor, *The metaphors of Law*, Journal of Romanian Literary Studies, nr.8/20016, p.924.

Lakoff G., Johnson M., *Philosophy In the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge To Western Thought*, New York, 1999: Basic Books;

Lakoff G., Turner M., *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*, Chicago University Press, 1989;

Lakoff G., Johnson M., *Les métaphores dans la vie quotidienne* (Traduction de M. de Fornel en collaboration avec J.-J. Lecercle), Paris : Minuit, 1985;

Oliveira I., *Spécificité de la langue de spécialité à partir de la métaphore*, in Actes de GLAT (Groupe de Linguistique Appliquée des Télécoms) «Langues spécialisées et besoins spécifiques: théorie et pratique», Paris, 2002;

Ortony A., (ed), *Metaphor and Thought*, Cambridge University Press, 1979; M.Reddy, *The Conduit Metaphor – A Case of Frame Conflicts*, Ortony (ed), 1979;

Ricœur P., *Metafora vie*, Editura Univers, București, 1984;

Roventă-Frumușani D., *Argumentarea – modele și strategii*, Editura All, București, 2000;

Roventă-Frumușani D., *Introducere în teoria argumentării*, București, Editura Universității, 1994;

Roventă-Frumușani D., *Semiotica discursului științific*, Editura Științifică, București, 1995;

Soskice M., Harris J., *Metaphor in Science*, in *From a Metaphorical Point of View – A Multidisciplinary Approach to the Cognitive Content of Metaphor*, Editura Radman, Berlin – N.Y: W de Gruyter, 1995;

Stoichițoiu-Ichim A., *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică. Influențe. Creativitate*, București, Editura All, 200.